

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Complementatie

Leeuwen, Maarten van

Citation

Leeuwen, M. van. (2016). Complementatie. In *Aries netwerk: een constructicon* (pp. 139-141). Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3213713>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3213713>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

43. Complementatie

Maarten van Leeuwen, Universiteit Leiden

Op 30 december 2015 stuurde Tweede Kamerlid Kees Verhoeven (D66) een brief met zeven vragen aan premier Rutte. Aanleiding was een bericht in *NRC* over een vermeende gebeurtenis tijdens een NOS-uitzending van het jaarlijkse Sportgala van NOC*NSF een aantal jaar geleden. In die uitzending werd een filmpje getoond waarin Willem-Alexander op de hak wordt genomen; de directeur van NOC*NSF kreeg vervolgens, aldus het bericht in *NRC*, ‘al tijdens de uitzending een telefoontje met ongenoegen van het koningshuis’ (Stouwdam, 2015).

Verhoeven vroeg Rutte onder meer of hij bereid zou zijn te onderzoeken of leden van het Koninklijk Huis vaker (indirect) bij media hebben geklaagd over satirische programma’s, en of volgens Rutte de vrijheid van pers en vrijheid van meningsuiting in het geding waren.

Stel dat Rutte schriftelijk als volgt gereageerd zou hebben:

- (1) Gelet op [rest van het antwoord] **stel ik vast dat** van een poging tot beïnvloeding en daarmee van schending van de belangrijke grondwettelijk gewaarborgde vrijheid van pers en vrijheid van meningsuiting geen sprake was. **Het is duidelijk dat** deze waarden en grondrechten gerespecteerd zijn en ook in de toekomst gerespecteerd zullen worden. **Ik stel vast dat** er geen aanleiding is te veronderstellen dat bij andere gelegenheden van dergelijke beïnvloeding wel sprake zou zijn geweest. **Ik concludeer daarom dat** er geen reden is tot het doen van nader onderzoek.

Complementatie

Met deze reactie zou Ruttes antwoord meerdere ‘complementconstructies’ (Verhagen 2005: 78-155) hebben bevat: zinnen die bestaan uit een hoofd- plus bijzin, waarbij de bijzin een beschrijving van de werkelijkheid geeft (‘...dat van X geen sprake was’; ‘...dat er geen reden is tot Y’; etc.), terwijl de hoofdzin iemands *perspectief* op die beschrijving van de werkelijkheid weergeeft (‘ik stel vast...’; ‘ik concludeer daarom...’; et cetera).

Verhagen (2005: 104-110) betoogt dat een complementconstructie ruimte biedt om datgene wat in het bijzinsgedeelte van de constructie wordt meegedeeld ter discussie te stellen. In een complementconstructie wordt een beschrijving van de werkelijkheid namelijk expliciet gekoppeld aan iemands gezichtspunt, waarmee de constructie de mogelijkheid openlaat dat er een verschil is tussen dat perspectief en de realiteit: de constructie biedt ruimte voor *andere* mogelijke gezichtspunten. In een formuleringsalternatief zonder complementatie is die ruimte er niet: dan wordt simpelweg *gesteld* dat iets het geval is (‘van X is geen sprake; ‘er is geen reden tot Y’).

Wel of niet gebruikmaken van complementconstructies is zo beschouwd een subtiële formuleringskeuze, waarvan o.a. politici strategisch gebruik kunnen maken (zie Van Leeuwen 2015: 74-82, 153-174). Zo ook Rutte: in diens daadwerkelijke antwoord op de vragen van Kamerlid Verhoeven valt namelijk op dat de ingenomen standpunten vrijwel *zonder* complementconstructies zijn geformuleerd:

- (2) Gelet op [rest van het antwoord] was van een poging tot beïnvloeding en daarmee van schending van de belangrijke grondwettelijk gewaarborgde vrijheid van pers en vrijheid van meningsuiting geen sprake. Deze

Complementatie

waarden en grondrechten zijn en worden ook in de toekomst gerespecteerd. Er is geen aanleiding te veronderstellen dat bij andere gelegenheden van dergelijke beïnvloeding wel sprake zou zijn geweest. Daarom is er geen reden tot het doen van nader onderzoek. (Handelingen der Staten-Generaal 2016)

Het is aannemelijk dat Rutte niet uitgebreid met Verhoeven in debat wilde. Rutte presenteert zijn standpunten dan ook als *feiten*, waarmee hij aanstuurt op de conclusie dat met het gegeven antwoord de kous af is. Ruttés zinsbouw draagt hieraan bij: door de afwezigheid van complementconstructies ontbreekt de suggestie dat er andere gezichtspunten mogelijk zijn op de kwesties die Rutte behandelt. Ruttés zinsbouw biedt, met andere woorden, minimale ruimte om nog verder over de kwestie in debat te treden. Einde discussie.

Referenties

- Handelingen der Staten-Generaal (2016). Vragen van het lid Verhoeven (D66) aan de Minister-President (...) over de vermeende beïnvloeding van de NOS door het Koninklijk Huis. *Handelingen der Staten-Generaal, Vergaderjaar 2015-2016, Vraagnummer 2015Z25349*.
- Leeuwen, Maarten van (2015). *Stijl en politiek. Een taalkundig-stilistische benadering van Nederlandse parlementaire toespraken*. Utrecht: LOT.
- Stouwdam, Henk (2015). Van mufte toestand naar een gala in stijl. *NRC Handelsblad*, 15 december.
- Verhagen, Arie (2005). *Constructions of intersubjectivity. Discourse, syntax, and cognition*. Oxford: Oxford University Press.